
Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2022:7

Tidsbegränsade mandatperioder för biskopar

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2022:50 som föreslår att tidsbegränsade mandatperioder för biskopar ska införas. Kyrkomötet har vid flera tillfällen på förslag av tillsyns- och uppdragsutskottet avslagit liknande motioner om tidsbegränsning av biskopars förordnanden eller mandatperioder. Motiveringen för detta har varit att den förväntan som finns att en biskop efter vigning i ett stift tjänstgör där till sin pensionering ger förutsättningar för en särskild integritet och självständighet i utövandet av uppdraget som biskop. Utskottet gör ingen annan bedömning denna gång och föreslår därför att motionen avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:50.

Motionens förslag

Motion 2022:50 av Axel W Karlsson, Tidsbegränsade mandatperioder för biskopar

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär införande av tidsbegränsade mandatperioder för biskopar, med möjlighet till omval och med rätt att avstå från omval.

Yttrande från läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2022:50 i Ln 2022:11y, *bilaga*.

Bakgrund

Frågan om begränsade uppdrags- eller anställningstider för biskopar har behandlats av kyrkomötet 1991, 1994, 2002, 2009, 2015, 2016 och 2018. De konkreta förslagen har varierat i utformning. Vid samtliga dessa tillfällen har kyrkomötet, i enlighet med förslag från tillsyns- och uppdragsutskottet, beslutat avslå motionerna. .

Vid 1991 och 1994 års kyrkomöten avslogs motioner med förslag att tidsbegränsade förordnanden skulle gälla för innehav av tjänst som biskop.

Vid 2002 års kyrkomöte avslogs en motion med förslaget att kyrkomötet skulle införa en tidsbegränsad mandatperiod för biskopar med möjlig förlängning upp till nio år (TU 2002:2).

Vid 2009 års kyrkomöte avslogs en motion med förslaget att begränsa biskoparnas tjänstgöringstid till tio år med möjlighet till förlängning i två år samt att det skulle införas en rättighet för den biskop som så önskar eller behöver att få gå i pension innan de tio åren löpt ut (TU 2009:2).

Vid 2015 års kyrkomöte avslogs dels en motion med förslag att utreda möjligheten för biskopar att söka sig vidare, via andra uppdrag, än att kandidera till ärkebiskop, dels en motion med förslag att utreda en modell med tidsbegränsning av uppdraget som stiftsbiskop (TU 2015:5).

Vid 2016 års kyrkomöte avslogs en motion med förslag om att utreda möjligheter för tidsbegränsad anställning för biskop, förslagsvis ett förordnande på sju år samt att undersöka alternativa karriärmöjligheter efter avslutat uppdrag. Vid detta kyrkomöte tillämpades en förenklad motionsbehandling, då det bedömdes att inget nytt hade tillkommit efter 2015 års avslagsbeslut (TU 2016:5).

Vid 2018 års kyrkomöte avslogs en motion med förslaget att utreda möjligheterna att tidsbegränsa förordnandet för biskop.

Vid behandlingen av frågan angavs i tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande följande som det avgörande motivet till förslaget att avslå motionen (TU 2018:14):

Att biskopen efter att ha vigts till tjänst för ett stift som regel förväntas tjänstgöra där fram till sin pensionering ger förutsättningar för en särskild integritet och självständighet i utövandet av uppdraget som biskop. En tidsbegränsning med möjlighet till förlängning viss tid på det sätt som tas upp i motionen riskerar att stå i motsättning till detta.

Detta motiv var i sin tur en hänvisning till tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2015 (TU 2015:5).

Rättsligt gäller sedan år 2000 att biskoparnas anställningsvillkor, på samma sätt som för andra kyrkligt anställda, regleras av arbetsrätten och i kollektivavtal. Av arbetsrätten följer en möjlighet för arbetsgivare och arbetstagare att avtala om tidsbegränsad anställning. Stiftelsen är arbetsgivare för biskoparna med undantag för ärkebiskopen som är anställd av trossamfundet Svenska kyrkan.

Det finns dock enligt Överklagandenämnden vissa begränsningar i stiftsstyrelsens befogenheter som arbetsgivare för en stiftsanställd biskop. I ett ärende om beslutsprövning (Överklagandenämndens beslut 2021/1) uttrycker nämnden att det kyrkorättsligt saknas förutsättningar för en stiftsstyrelse att utan föregående obehörigförklaring avsluta en biskops anställning i förtid.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar avslå motion 2022:50.
--

Som framgår av bakgrundsbeskrivningen har förslag angående tidsbegränsade förordnanden eller mandatperioder för biskopar behandlats vid fler tillfällen och på förslag av tillsyns- och uppdragsutskottet avslagits av kyrkomötet. Utskottet har vid tidigare behandlingar av frågan (TU 2015:5 och TU 2018:14) anført att den förväntan som finns att en biskop efter vigning i ett stift tjänstgör där till sin pensionering ger förutsättningar för en särskild integritet och självständighet i utövandet av uppdraget som biskop. Utskottet gör inte heller denna gång någon annan bedömning än tidigare. Med motionärens förslag bedömer utskottet att det finns en risk att biskopar skulle bli återhållsamma i sin ämbetsutövning. Läronämnden framhåller i sitt yttrande över motionen att ”vigningen och den anställning som inte regelmässigt omprövas är ett

skydd och en hjälp för biskopens integritet i lednings- och tillsynsuppdraget”. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att motionen avslås.

TU 2022:7

Uppsala den 6 oktober 2022

På tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Daniel Larson, ordförande

Fredrik Selander, sekreterare

Beslutande: Daniel Larson, ordförande, Camilla Persson, Roine Olsson, Birgitta Eliasson, Kicki Halldin, Emma Hedlundh, Stefan Linderås, Mattias Rosenquist, Margareta Andersson, Margareta Nisser-Larsson, Ronnie Nilsson, Britt Björneke, Eric Muhl, Bo Herou och Jonas Noréus.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Markus Svensson, Helen Coughlin-Sjögren, Johannes Fransson, Sofija Pedersen Videke, Veronica Pålsson, Benny Ahremark Persson, Stig-Göran Fransson, Jimmy Dahllöf, Leif Gustavsson, Linda Sjöo och Maja Bengtsson.

Biskoparna Johan Tyrberg och Susanne Rappmann har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2022:11y

Tidsbegränsade uppdrag för biskopar

Läronämndens yttrande över motion 2022:50

Läronämnden har tidigare yttrat sig i frågan om tidsbegränsning av biskoparnas uppdrag (Ln 1991:13, 2009:1y, 2015:9y, 2016:6y och 2018:11y).

Biskopsämbetet i Svenska kyrkan står på fast läromässig och ekumenisk grund. Det är förankrat i Bibeln och vidarefört av apostlarna och deras efterföljare. I tolknings-traditionen har biskopsämbetet fått olika gestaltningar, vilket också syns i skillnaderna mellan de evangelisk-lutherska kyrkorna.

Biskopens roll och person symboliserar kallelsen till enhet. En biskop vigs inte bara till biskop för ett stift utan för Kristi kyrka. Ur läromässigt perspektiv är biskopsämbetet självklart för en episkopal kyrkas självförståelse och själva grunden för stiftens existens. Vigningen av biskopen visar att uppdraget är livslångt. De delar av uppdraget som består av troheten till lära och löften upphör inte med anställningens avslutning. Vigningen och den anställning som inte regelmässigt omprövas är ett skydd och en hjälp för biskopens integritet i lednings- och tillsynsuppdraget.

En biskop i Svenska kyrkan väljs av förtroendevalda, präster och diakoner i stiftet, liksom av domkapitel och stiftsstyrelse. Biskopsvalet bekräftas av kyrkostyrelsen och hon eller han vigs av ärkebiskopen, tas emot i stiftet av domprosten och anställs av stiftsstyrelsen. Biskopsrollen är således också integrerad med Svenska kyrkans demokratiska uppbyggnad. En biskop är vald med förtroende av båda ansvarslinjerna och biskopens mandat vilar i ett nät av bejakelser från olika instanser. På det viset markeras att biskopen representerar stiftet i dess helhet och stiftet står samlat runt sin biskop.

Läronämnden har tidigare anfört:

Av ålder har vår kyrkas ordning med biskopar betraktats som en Andens gåva till henne. I konsekvens med detta har biskopstjänsten inte setts enbart såsom ett för viss tid givet uppdrag, vilket upphör eller kan förnyas för en ny period. (Ln 1991:13)

Uppsala den 26 augusti 2022

På läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Cristina Grenholm, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Karin Johannesson, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Susanne Rappmann, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Andreas Holmberg, Marta Axner Ims, Teresa Callewaert, Ninna Edgardh, Eva-Lotta Grantén, Håkan Möller, Jesper Svartvik, Mikael Winnige och Johannes Zeiler.